

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Ольга Брусиловська

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**щодо підготовки та оформлення дипломних робіт
здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»**

Одеса
Фенікс
2021

УДК 327:001.89(076)
Б 892

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова
(протокол № 1 від 7 вересня 2021 р.)*

Рецензенти:

Зеленько Г. І. – доктор політичних наук, професор, завідувачка відділу теоретичних та прикладних проблем політології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, член-кореспондент НАН України;

Коваль І. М. – доктор політичних наук, професор, секретар Одеської міської ради.

Брусиловська О. І.

Б 892 Методичні вказівки щодо підготовки та оформлення дипломних робіт здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / О. І. Брусиловська ; Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса : Фенікс, 2021. – 27 с.

У методичних вказівках розкриваються основні вимоги до дипломної роботи. Методичні вказівки допомагають розглянути проблеми та питання організації роботи здобувачів ступеня вищої освіти «магістр», добору джерел, наукового апарату, технічного оформлення роботи.

Розраховано для студентів кафедри міжнародних відносин 1-2 курсу магістратури спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» денної форми навчання факультету міжнародних відносин, політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова.

УДК 327:001.89(076)

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Основні вимоги до магістерської роботи	6
Добір літератури і джерел	8
Складання плану.....	8
Характеристика основних частин магістерської роботи	9
Науковий апарат магістерської роботи.....	15
Технічне оформлення роботи.....	22
Додатки	23

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до творчої науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності.

Магістерська освітньо-професійна програма включає в себе дві приблизно однакові за обсягом складові – освітню і науково-дослідницьку. Зміст науково-дослідницької роботи магістра визначається індивідуальним планом. Підготовка магістра завершується захистом магістерської роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Магістерська робота – це самостійна випускна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого – самостійним оригінальним науковим дослідженням студента; студент упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значимість.

Оскільки підготовка магістрів є справою відносно новою, то поки ще не розроблені більш-менш уніфіковані вимоги щодо змісту й структури магістерської роботи як виду кваліфікаційної роботи. Специфічним є не лише зміст магістерської роботи, а й форма його викладу, яка характеризується певним ступенем абстрагування, активним застосуванням засобів логічного мислення, комп'ютерних методик.

Наповнення кожної частини магістерської роботи визначається темою. Вибір теми, етапи підготовки, пошук бібліографічних джерел, архівних матеріалів, вивчення їх і добір фактичного матеріалу, методика написання, правила оформлення та захисту магістерської роботи мають

багато спільного з дипломною роботою студента і кандидатською дисертацією здобувача наукового ступеня. Тому в процесі її підготовки слід застосувати методичні і технічні прийоми підготовки наукової праці, рекомендації щодо написання дипломних робіт. Вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні вищі, ніж до дипломної роботи, однак нижчі, ніж до кандидатської дисертації.

На відміну від дисертації на здобуття наукового ступеня PhD, що є науково-дослідницькою працею, магістерська робота як самостійне наукове дослідження кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання більш-менш відомих рішень; її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання. Виконання зазначеної роботи повинне не стільки вирішувати наукові проблеми (завдання), скільки засвідчити, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення.

Магістерська робота є формою індивідуальної роботи студента. Основна мета магістерської роботи – глибоке і творче вивчення студентом певних важливих теоретичних або прикладних питань тієї або іншої профільюючої дисципліни. Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формулювати проблему дослідження, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації про міжнародні відносини, зовнішню політику окремих країн, певні аспекти їх життя; обробляти та аналізувати міжнародну і країнознавчу інформацію; логічно і послідовно викладати результати свого наукового аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану наукову роботу.

Отже, написання магістерської роботи дає можливість студентам ґрунтовніше засвоїти вивчений програмний матеріал з предмета, оволодіти основними навичками наукової роботи, а також розвинути свої творчі інтелектуальні здібності.

Самостійна робота з документальними джерелами, статистичними даними, науковими дослідженнями дасть змогу поглибити фахові знання, сприятиме становленню як спеціалістів. Магістерська робота є видом дослідницької діяльності. Самостійна наукова робота потребує від студента творчих пошуків, має включати елементи новизни. Це може бути висвітлення тих аспектів проблем історії, зовнішньої політи-

ки певної країни, або міжнародних відносин, які недостатньо висвітлені в літературі, виявлення нових для української наукової літератури джерел, введення в науковий обіг нових фактів, виявлення суттєвих взаємозв'язків між окремими явищами і процесами, аналіз сучасних проблем тієї або іншої країни, її зовнішньої політики, розвитку міжнародних відносин, а також розробка прогнозів щодо подальшого політичного, економічного, соціального розвитку певних держав, напрямів їх зовнішньополітичної діяльності тощо.

Отже, при оцінці випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен уміти: формулювати мету і завдання дослідження; скласти план дослідження; вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій; використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження; обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на базі відомих літературних джерел; оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді звітів, рефератів, статей. В зв'язку з цим додатковою вимогою до магістерських робіт є публікація у наукових виданнях.

До захисту допускаються тільки ті дипломні роботи магістра, за результатами яких студент має опубліковану статтю у наукових журналах чи студентських наукових збірниках або тези виступів на міжнародній чи всеукраїнській конференції. Публікація може бути одноосібною або підготовленою разом з науковим керівником (на момент захисту матеріал має бути поданий до друку, про що свідчить відповідний документ).

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Основні вимоги до написання студентом магістерської роботи: актуальність теми, достатній теоретичний рівень, дослідницький характер, граматична і стилістична правильність, дотримання стандартів щодо оформлення.

Тема роботи має бути актуальною з погляду сучасних процесів у міжнародних відносинах, зовнішньої політики окремих держав, різних важливих аспектів їх розвитку. Магістерська робота може бути присвячена розкриттю важливих теоретичних питань сучасних міжнародних відносин, глобальних проблем людства. Магістерська робота може бути актуальною також з точки зору висвітлення прикладних політичних,

економічних, соціальних, культурних проблем розвитку окремих держав, їх зовнішньополітичної діяльності.

Магістерська робота повинна бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Вельми важливо висвітлювати в магістерській роботі об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для ілюстрації і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію.

Як зазначалося, магістерська робота повинна мати дослідницький характер. У процесі роботи студент має вивчити достатню кількість опублікованих джерел (правові акти, монографії, наукові статті тощо). Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Потребується обґрунтування використаних у роботі теоретичних положень тієї або іншої наукової школи і на цій основі сформулювати і обґрунтувати власний погляд на проблему, що досліджується. Якщо роботу присвячено прикладним аспектам розвитку держави, студенту треба виконати на достатньому методологічному рівні відповідні розрахунки, систематизувати, інтерпретувати, узагальнити результати практичного дослідження.

Текст магістерської роботи треба структурувати. Матеріал роботи викладається послідовно, логічно пов'язано. У тексті не повинно бути стилістичних і граматичних помилок. Обов'язкова умова – єдиний стиль роботи. Якість магістерської роботи суттєво погіршується, якщо має сукупність різно-стилістичних, погано пов'язаних між собою компонентів. Формування навичок і вмінь грамотного викладення тексту – одне з важливих завдань магістерської роботи.

Оформлення магістерської роботи повинно відповідати чинним стандартам. Необхідне послідовне комплектування складових роботи. У тексті треба дотримуватись правил цитування, правильно оформлювати посторінкові посилання. Належним чином слід оформлювати список посилань. Дотримання цих вимог сприяє формуванню у студентів культури оформлення наукових праць, важливої для їхньої майбутньої професійної діяльності.

ДОБІР ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

Бібліографічна праця – фундамент наукового проєкту, тому підійти до складення примірного списку необхідної літератури студент повинен з великою відповідальністю. Бібліографічна праця посідає найважливіше місце на початку роботи над науковим проєктом, але вона не припиняється протягом всього написання магістерської роботи.

Мінімальний обсяг використаних джерел для магістерської роботи може складати **50 назв**. З них матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість же джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії.

СКЛАДАННЯ ПЛАНУ

Складаючи план роботи, студент виявляє вміння визначати головне, найістотніше в проблемі. Перелік питань, що розглядаються, структурується за принципом від загального до конкретного. Тобто питання теми, як вузлові складові вибраної проблеми, повинні бути єдиною системою, де кожне наступне питання розвиває і доповнює попереднє. Питання повинні бути чітко і ясно сформульовані. Назва питань не повинна дублювати назву курсової роботи.

Перш ніж підійти до складення плану, слід вивчити основну літературу проблеми, добре осмислити мету та завдання наукового проєкту.

План магістерської роботи складається з таких частин:

- вступ, що свідчить про рівень професійної підготовки студента;
- розділи, в яких розкривають тему даної роботи; розділи можуть бути поділені на підрозділи, якщо цього вимагає тема дослідження;
- висновки, в яких містяться результати наукового дослідження.

Рекомендуємо уникати зайвого дроблення під час поділу роботи на глави. Для розкриття змісту теми як правило достатньо 3–4 розділів, при чому перший завжди стосується теоретичних засад дослідження. Інші розділи формуються, виходячи з загального принципу дослідника: вважає він за потрібне розглядати різні аспекти своєї теми окремо, чи то загалом, поділяючи тему лише за хронологічним принципом.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЧАСТИН МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Вступ

1. На початку студент повинен стисло, кількома реченнями обґрунтувати *актуальність теми дослідження*, виходячи з власних наукових, політичних та моральних уподобань. Актуальність – це значущість даної праці в контексті сучасної наукової та політичної думки. Пам'ятаючи, що «*Historia est magistra vitae*», бажано однак уникати дуже широких аналогій та узагальнень. Найбільш прийнятними є посилання на недостатнє розкриття даного аспекту проблеми, необхідність критичного переосмислення існуючих наукових праць з огляду на нові джерела, нову методику роботи і т. ін. Якщо проблема має політичну вагу, слід зазначити можливість практичного використання результатів наукової праці для політиків та дипломатів в Україні. Отже, *наукова актуальність* визначається питомою вагою теми й ступенем її вивчення. *Практична актуальність* теми впливає з її значення в розвитку міжнародних відносин у світі та його регіонах, розв'язанні глобальних і регіональних проблем, формуванні зовнішньої політики окремих держав, розвитку окремих найважливіших аспектів їх життя.

2. Після актуальності зазначають *мету та завдання дослідження*. Мета наукового дослідження – це універсальна наукова установка, вирішенню якої присвячена робота в цілому; це стратегічна ціль, якій підпорядковані всі завдання. Наприклад, якщо тема роботи – сучасні міжнародні відносини, то метою дослідження найчастіше є виявлення еволюції міжнародних відносин протягом певного часу, виявлення динаміки певних процесів.

Завдання – це чіткіші, дрібніші за мету питання (проблеми), які аналізуються в окремих розділах. Виокремлення завдань є закономірним етапом наукового аналізу вибраної теми. Завдання роботи формулюються – також стисло, одним реченням – відповідно до її мети. Всі завдання разом повинні дати уявлення, що саме необхідно зробити, аби досягти мети.

В першому прикладі (зовнішня політика держави) завданнями будуть: 1) аналіз стану наукової розробки (вивчення) проблеми; 2) аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливали на ЗП держави;

3) виявлення основних напрямів ЗП держави; 4) розкриття досягнень та проблем у ЗП держави.

В другому прикладі, щоб осягнути еволюцію міжнародних відносин, треба у першому варіанті (проблемному) зосередитись на основних чинниках міжнародних відносин (зміна основних акторів міжнародних відносин, їхні можливості, приклади їхніх успіхів та невдач, їхні причини), або, якщо обрано другий варіант (хронологічний розгляд), треба зосередитись на показі відмінностей обраних хронологічних відрізків часу.

3. *Об'єкт та предмет* дослідження формулюються відповідно до теми, при чому об'єкт дослідження є ширшим поняттям, а предмет дослідження формулюється так само як його тема. Наприклад, якщо об'єктом є зовнішня політика держави, то предметом – основні напрями зовнішньої політики держави. Інший варіант: об'єктом дослідження є еволюція системи міжнародних відносин, якщо предметом дослідження обрано розвиток зовнішньої політики держави в контексті взаємовпливу із системою міжнародних відносин.

4. Студент повинен стисло (2–3 речення) та логічно довести необхідність початкової та кінцевої дати дослідження, тобто *хронологічних рамок*. Наприклад, якщо тема – сучасні міжнародні відносини, слід розкрити зміст терміну «сучасні», показати, які саме зрушення надають змогу відділити «сучасність» від попереднього періоду. У нашому прикладі, початкова дата дослідження обумовлена революціями 1989 року у Східній Європі та розпадом СРСР у 1991 році. У деяких випадках, коли неможливо чітко окреслити початкову та кінцеву дати дослідження, студенту потрібно показати здібність до складення власної періодизації.

5. *Методи дослідження*. Обрані методи відповідають специфіці досліджуваного матеріалу. Необхідно використовувати такі загальнонаукові методи, як аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстракція, а також компаративний і системний підходи. Міжнародникам рекомендується використовувати системний підхід, що дозволяє представити комплексне бачення середовища, в якому відбувається реалізація зовнішньої політики держави та визначити співвідношення впливу на неї глобалізаційних чинників. Основним методом може також стати метод «кейс-стаді», запозичений політологами-міжнародниками з соціології. Кейс-стаді (окремий випадок) – це динамічне балансування між

детальною описовістю і прагненням знаходити пояснення ширших закономірностей. Пояснювальна стратегія «кейс-стади» покликана відповісти на питання «Чому?», здійснити пошук причин і чинників, що впливають на ситуацію. Додатково для аналізу можна також використати історичний метод, який дозволяє вивчити події у динаміці та виявити зв'язки між різними етапами формування зовнішньополітичної стратегії держави; антропологічний, що базується на постійності родових якостей людини як розумної істоти, бачить в людській природі причину війни та миру, що пояснює логіку розвитку всієї світової історії; соціологічний метод, який передбачає визнання соціальної зумовленості політичних явищ, у тому числі вплив на політичну систему економічних відносин, соціальної структури, ідеології та культури; формально-юридичний метод – для аналізу законодавчих актів та інших нормативно-правових документів; статистичний метод, що уможлиблює аналіз основних показників країн, що вивчаються; нормативно-ціннісний підхід, що з'ясовує значення політичних явищ для суспільства та особистості; порівняльний підхід, що дозволяє виділити загальні тенденції розвитку політичних процесів шляхом порівняння двох або більше однотипних політичних об'єктів.

6. *Наукова новизна дослідження* пояснює, що саме автор зробив вперше, що було вдосконалено, або набуло подальшого розвитку. Наприклад, вперше було проведено комплексне дослідження стратегічних напрямів зовнішньої політики держави; удосконалено результати компаративістського підходу щодо зовнішньополітичних програм провідних політичних партій держави; набуло подальшого розвитку визначення чинників впливу на формування зовнішньополітичної стратегії держави.

7. *Апробація результатів дослідження та публікації*. Зазначається, на яких **конференціях** були представлені основні положення і висновки роботи; в яких журналах чи збірках тез конференцій вміщено результати дослідження у вигляді **статті** (від 8 сторінок) чи **тез** (до 2 сторінок).

8. Переходячи до обґрунтування *структури роботи*, студент повинен стисло, 2–3 реченнями, пояснити, що обумовило вибір кількості розділів в роботі та мету дослідження в кожному з них.

9. *Обсяг роботи*. Магістерська робота складається із вступу, розділів, висновків і списку використаних джерел. Зазначається також

загальний обсяг роботи (кількість сторінок без списку джерел).

В цілому вступ має займати приблизно 4–5 сторінок.

Розділи

Далі студент переходить до викладу матеріалу за *розділами*.

Перший розділ, «Теоретичні засади дослідження», поділяється на підрозділи, що висвітлюють теоретичні та методологічні основи роботи.

По-перше характеризується, *одна чи кілька теорій*, обраних автором в якості ключових для розкриття цієї теми. Слід враховувати, що основними теоретичними школами МВ є наступні: 1) школа політичного ідеалізму/лібералізму, неоліберали та постліберали; 2) школа політичного реалізму, неореалісти та постреалісти; 3) неомарксистичні; 4) модерністи, постмодерністи. Виходячи з цього, не слід обирати теорії/авторів, що виходять з різних теоретичних шкіл. Міжнародникам рекомендується звернути увагу на неоліберальний напрям (Р. Кеохейн, Дж. Най); англійську школу міжнародних відносин (Дж. Бертон); неореалізм / структурний реалізм (К. Уолц, Р. Гілпін, Б. Бузан); постреалізм (С. Хантінгтон); світ-системну теорію І. Валлерстайна; теорію залежності А. Г. Франка.

По-друге, надається *характеристика наукової розробки проблеми* в працях політологів. Розглядаючи літературу, студент може використати кілька підходів до її характеристики. Наукові праці можна згрупувати: 1) за принципом приналежності авторів до однієї з національних шкіл, або 2) за хронологічним принципом, або 3) виходячи з кола проблем, що розглядаються в тих чи інших працях. Студент повинен сам зробити вибір, що вважає найдоцільнішим в своїй конкретній роботі. Згрупувавши праці своїх попередників, він дає їхню характеристику, обов'язково зазначаючи, що саме було корисне для його проєкту, в чому він вбачає сильні та слабкі сторони відповідних праць. Цей огляд студент закінчує висновками про ступінь вивченості теми та перспективи її подальшого аналізу.

По-третє, характеризується *категоріальний апарат дослідження*. Не слід обмежуватися трактуванням таких загальних категорій як «міжнародні відносини», «зовнішня політика», «світова політика». Автор повинен виділити 3–4 категорії, які є найважливішими саме у поданому дослідженні. Наприклад, це можуть бути світовий порядок,

конфлікт, суперництво, нестабільність, мирне співіснування, довіра, співробітництво, стратегічне партнерство, союзницькі відносини, сила (могутність, потужність), воля, міжнародний імідж, баланс сил, баланс інтересів, наддержава, національний інтерес й т. ін.

По-четверте, характеризується *джерельна база дослідження*. У джерельному огляді студент зазначає наявність архівних та державних документів, виступів офіційних осіб, матеріалів преси відповідного часу, усних джерел (інтерв'ю), епістолярної спадщини, мемуарів. Бажано, щоб автор роботи підкреслив особливості тієї чи іншої групи джерел, оцінив їхню важливість для свого дослідження. Якщо робота присвячена аналізу зовнішньополітичної думки, до групи джерел слід віднести відповідні праці науковців та дати розгорнуту характеристику їхніх монографій і статей.

Характеристика джерел та літератури обов'язково супроводжується посиланнями.

Виклад повинен бути логічним, послідовним, без повторів. Розподіл текстового матеріалу за розділами має бути приблизно рівномірним, а вступ і висновки не повинні перевищувати 20 відсотків загального обсягу тексту курсової роботи.

Заголовки розділів відділяються від тексту трьома інтервалами. Сторінка суцільного тексту містить 28–29 друкованих рядків (кожний друкований рядок містить до 60 знаків з проміжками між словами).

Особливу увагу радимо звернути на те, що наводячи певні факти, треба завжди посилатися на джерело, звідки студент про них довідався, навіть якщо мова йде не про пряме цитування, а парафраз! Пряме переписування в роботі матеріалів з літератури неприпустиме: студент повинен викласти думку своїми словами.

Щодо прямих цитат, які беруться в лапки, слід уникати їхньої надмірної кількості, а також звернути увагу на їхній обсяг (цитата не повинна займати більше **3** строк у тексті або абзацу, якщо це блокова цитата).

Якщо студент хоче навести цитату з одного автора, що наводиться другим автором, в тексті своєї роботи він повинен зазначити автора цитати, а в підрядковому посиланні – книгу другого автора, з якої студент довідався про першого автора. Увага: не можна посилатись на книгу, з якою студент не працював особисто!

Викладаючи матеріал в науковому проєкті, треба пам'ятати про

його майбутніх читачів, їхні вигоди. Не слід залишати без пояснень спеціальні дефініції, абрєвіатури, маловідомі факти.

У магістерській роботі необхідно дотримуватися прийнятої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, не рекомендується вживати вирази-штампи, вести виклад від першої особи («Я вважаю», «На мою думку»). Слід уникати в тексті частих повторень слів чи словосполучень.

При згадуванні в тексті прізвищ ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем: І. М. Коваль, а не Коваль І. М., як це прийнято в списку джерел.

Текст розділу слід розбити таким чином, щоб на кожній сторінці було приблизно 2–5 абзаців. В середині кожного викладається одна думка. Початкові слова абзацу повинні бути ключовими, тобто ясно вказувати, про що йде мова в абзаці. В ідеалі розділ повинен виглядати так, що якби записати перші слова з кожного абзацу, то це і буде розгорнутий план розділу.

Наприкінці розділу студент стисло, але ясно робить власні висновки, що узагальнюють зміст розділу та доводять зв'язок розділу з темою магістерського проєкту, пояснюють, яку роль відіграє розділ в захисті автором своєї головної ідеї, теорії. Тут цитування є недоречним.

Обсяг одного розділу коливається приблизно **від 20 до 25** сторінок.

Висновки

Останній компонент наукового проєкту «Висновки». Він має синтезувати власні думки автора, підсумки та результати дослідження, що було проведено протягом праці у розділах. Тому тут недоречні цитати з вивчених творів, посилання на конкретні факти чи цифри, а також повторення висновків, що були зроблені в розділах. У висновках автор доводить справедливність своєї теорії, виконання мети, що її було поставлено у вступі. Дуже важливо, щоб висновки відповідали конкретним завданням. Студент може також підкреслити проблеми, що з тих чи інших причин не були розв'язані в проєкті, зазначити можливі шляхи їхнього подальшого розгляду.

Висновки не повинні бути довгими. Достатньо **2–3** сторінок.

Таким чином, обсяг магістерської роботи в цілому (вступ, розділи, висновки) має бути мінімум **65**, максимум – **85** сторінок.

НАУКОВИЙ АПАРАТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Під науковим апаратом маємо на увазі оформлення посилань (виносок) у тексті й прикінцевого «Списку посилань». Для їх оформлення використовується стиль АРА.

Посилання в тексті роботи

АРА стиль передбачає використання посилань у тексті роботи щоразу, коли ви цитуєте джерело, будь то парафраз, цитата всередині рядка чи блокова цитата. Внутрішньо-текстове посилання містить інформацію про: автора праці (редактора/укладача/назву цитованого джерела, якщо автор відсутній), що цитується, рік видання та номери сторінок, з яких наводиться цитата. Сторінки дозволяється не вказувати, якщо ви наводите не цитату, а лише посилаетесь на роботу в цілому.

Парафраз

Не береться в лапки. Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися у самому реченні (тоді після нього у круглих дужках зазначається рік видання), або у круглих дужках після парафрази разом із роком видання через кому.

Приклади:

У редакційно-видавничому процесі існує кілька етапів редагування (Тимошик, 2004).

За Тимошиком (2004) у редакційно-видавничому процесі існує кілька етапів редагування.

Обидва посилання вказують на те, що інформація, яка міститься у реченні, розташована у праці Тимошика, виданій 2004 р.

Цитата всередині рядка

Береться в лапки. Прізвище(а) автора(ів) може з'явитися: 1) в самому реченні, тоді після нього у круглих дужках зазначається рік видання, а після цитати у круглих дужках зазначається сторінковий інтервал; 2) в дужках після цитати разом із роком видання та сторінкою (через кому).

Приклади:

Вордсворт (2006) заявив, що романтична поезія була відзначена

як «спонтанний перелив сильних почуттів» (с. 263).

Романтична поезія характеризується «спонтанним переливом сильних почуттів» (Вордсворт, 2006, с. 263).

Обидва посилання вказують на те, що інформація, яка міститься в реченні, розташована на сторінці 263 твору 2006 р., автором якого є Вордсворт.

Блокова цитата (складається з більше, ніж трьох рядків тексту)

Подається в тексті з нового рядка з абзацним відступом для всієї цитати, не береться в лапки. Після тексту цитати ставиться крапка і вказується вихідне джерело в дужках.

Приклад:

У галузі видавничої справи поняття «редагування» перш за все використовується для позначення видів роботи, безпосередньо пов'язаних з діяльністю органів друку. Сучасне редагування належить до сфери суспільно-культурної професійної діяльності, що спрямована на аналіз і вдосконалення мовних творів під час їх підготовки до відтворення засобами поліграфії, або до трансляції. (Хоню, 2006, с. 45)

Якщо у внутрішньо-текстовому посиланні ви зазначасте назву джерела, тоді всі слова назви мають починатися з *великої літери*. Курсивом необхідно виділяти назви довгих творів (книги), наприклад: (*Українська Мова*, 2009, с. 6). Назви невеликих робіт (частини книги, статті) беруться в *лапки*, наприклад: («Правопис слів іншомовного походження», 2009, с. 103).

Посилання на роботу кількох авторів (редакторів/укладачів)

Внутрішньо-текстове посилання на роботу кількох авторів залежить від їх кількості.

1) **2–5 авторів**. У внутрішньо-текстовому посиланні необхідно перерахувати прізвища усіх авторів через кому. Перед останнім автором пишеться знак &, якщо автори перераховуються в дужках, або слово «та», якщо автори перераховуються в реченні, а рік видання та сторінковий інтервал в дужках.

Приклади:

(Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993, p. 199) або (Бойко, Гречка, & Поліщук, 2010, с. 5).

Бойко, Гречка та Поліщук (2010) стверджують: «Біологія – це система наук...» (с. 5).

2) **6 авторів і більше.** У внутрішньо-текстовому посиланні необхідно вказати прізвище першого автора та слово «та ін.».

Приклади:

(Jones et al., 1998, p. 7) або (Бойко та ін., 2005, с. 10).

Величко та ін. (2005) стверджують: «Біологія – це система наук...» (с. 10).

Посилання на роботу під назвою

Якщо автора (редактора/укладача) праці великого розміру (книги) встановити неможливо, тоді у внутрішньо-текстовому посиланні після парафрази або цитати на місці автора необхідно вказати *курсивом два слова назви праці*.

Приклад:

Згідно з останніми дослідженнями українська мова займає визначене місце серед сучасних мов світу (*Українська Мова*, 2009). Елкінс стверджує, що візуальні дослідження, як нова дисципліна, можуть бути «занадто легкими» (*Візуальні Дослідження*, 2009, с. 63).

Якщо автора (редактора/укладача) праці невеликого розміру (статті, частини книги, веб-сторінки) встановити неможливо, тоді у внутрішньо-текстовому посиланні після парафрази або цитати на місці автора необхідно вказати *у лапках два-три слова назви праці*.

Приклад:

«Фонетика як система матеріальних засобів мови – це набір звуків, наголосів й інтонацій» («Система голосних фонем», 2009, с. 6).

Посилання на кілька робіт різних авторів (одночасно)

Якщо парафраз стосується кількох робіт різних авторів, тоді після парафрази необхідно вказати прізвище автора однієї книги і рік видання, а після знаку «;» прізвище автора другої книги і рік видання.

Приклад:

Чимало дослідників вважають літературне редагування одним з найважливіших етапів обробки тексту (Феллер, 2004; Різун, 2002).

Посилання на кілька робіт різних авторів з однаковими прізвищами

Якщо два або більше авторів мають однакові прізвища, у внутрішньо-текстовому посиланні необхідно вказати також перші ініціали (або навіть повне ім'я, якщо різні автори мають однакові ініціали).

Приклад:

Існують різні думки щодо наслідків клонування (Р. Міллер, с. 12; А. Міллер, с. 46). Хоча деякі медичні фахівці з етики стверджують, що клонування призведе до дизайнерських дітей (Р. Міллер, с. 12), інші відзначають, що переваги медичних досліджень перевершують це міркування (А. Міллер, с. 46).

Список посилань

До списку посилань (джерела та література) *включаються* тільки ті джерела та історіографія, на які є прямі посилання в тексті.

Список посилань розміщується в кінці роботи на окремій сторінці. Він надає інформацію, необхідну для того, щоб знайти і отримати будь-яке джерело, процитоване в тексті документа.

Назва списку використаних джерел та літератури – «Список посилань». Заголовок розміщується по центру без лапок.

Цитований матеріал наводиться в *алфавітному порядку* за прізвищем автора (редактора/укладача, якщо немає автора). Якщо матеріал не має автора, його необхідно розподілити за першою літерою назви.

Спочатку наводяться джерела кирилицею, потім – латиницею.

Якщо в бібліографічному описі зазначено кілька робіт одного й того ж автора, редактора або упорядника, тоді записи розташовуються в хронологічному порядку *за роками видання в порядку зростання.*

Кожен бібліографічний опис джерела починається з нового рядка. Якщо бібліографічний опис джерела займає кілька рядків, тоді перший рядок опису вирівнюється по лівому краю, а всі наступні з виступом у 1,25 см. Назва книги/журналу виділяється курсивом.

Приклад:

Benjamin, A. C. (1960). The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. *Journal of Higher Education*, 31(9), 471-480.

Правила бібліографічного опису для Списку посилань

Якщо в публікації зазначено **не більше семи авторів** (редакторів/укладачів, якщо книга без автора), то у посиланні необхідно вказати усіх авторів (див. бібліографічні описи книг з авторами).

Приклади:

Bragg, S. M. (2010). *Wiley revenue recognition: Rules and scenarios* (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

Тимошик, М. В. (2004). *Видавнича справа та редагування*. Київ: Ін Юре.

Hubbard, R. G., Koehn, M. F., Omstein, S. I., Audenrode, M. V., & Royer, J. (2010). *The mutual fund industry: Competition and investor welfare*. New York, NY: Columbia University Press.

Шульгін, В., Слободяник М., & Павленко В. (2014). *Хімія*. Харків: Фоліо.

Якщо в публікації зазначено **вісім та більше авторів** (редакторів/укладачів), у посиланні необхідно перерахувати імена перших шести авторів, а потім вставити три крапки (...) та додати ім'я останнього автора (див. бібліографічні описи книг з авторами).

Приклади:

Zinn, H., Konopacki, M., Buhle, P., Watkins, J. E., Mills, S., Mullins, J. W. ... Komisar, R. (2008). *A people's history of American empire: A graphic adaptation*. New York, NY: Metropolitan Books.

Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. ... Бондар, Г. Р. (2004). *Математика*. Київ: Освіта.

Якщо автором є організація:

Приклад:

Інститут світової економіки та міжнародних відносин. (2012). *Держава в економіці Японії*. Київ: Наука.

Якщо використовується **частина книги або стаття**, то курсивом позначається книга, звідки її взято.

Приклади:

Grosman, D. (2009). Writing in the dark. In T. Morrison (Ed.), *Burn this book*, 22-32. New York, NY: HarperCollins Publishers.

Farrell, S. E. (2009). Art. In D. Simmons (Ed.), *New critical essays on Kurt Vonnegut*, 91-102. New York, NY: Palgrave Macmillan.

Балашова, Є. (2014). Стратегічні дослідження. В А. Сухоруков (Ред.), *Пріоритети інвестиційного забезпечення*, 5-9. Київ: Наукова думка.

Benjamin, A. C. (1960). The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. *Journal of Higher Education*, 31(9), 471-480.

Роїк, М. (2014). Сучасний стан реєстрації представників роду Salix. *Біоенергетика*, 1(5), 21-23.

Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. *New York Times*, C1.

Ali, A. H. (2010, April 27). 'South Park' and the informal Fatwa. *Wall Street Journal*, A17.

Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. *День*, 2.

Якщо використовуються **електронні ресурси**, курсивом позначають назву документу або книги, а в разі статті – назву електронного журналу чи сайту.

Приклади:

Ingwersen, P. (1992). *Information retrieval interaction*. Retrieved from <http://www.db.dk/pi/iri>.

Musés, C. A. (Ed.). (1961). *Esoteric teachings of the Tibetan Tantra*. Retrieved from <http://www.sacredtexts.com>.

Дахно, І. (2014). *Право інтелектуальної власності*. Київ: ЦУЛ. Взято з http://culonline.com.ua/full/959pravo-intelect-vlasn_dahnopdf.html.

Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. *New York Times*, C1. Retrieved from www.nytimes.com.

Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. *День*, 2-3. Взято

- з <http://www.day.kiev.ua/ru/article/denukrainy/medicinskiy-proryv>.
- Hsueh, C. (2010). Weblog-based electronic portfolios. *Educational Technology Research*, 58(2), 11-27. doi:10.1007/s11423-008-9098-1.
- Ingwersen, P. (1992). *Information retrieval interaction*. Retrieved from <http://www.db.dk/pi/iri>.

У разі використання у науковому проєкті **джерел та літератури арабською, китайською чи японською мовами**, студент надає в списку джерел назву роботи транслітерацією, а потім додає її переклад українською мовою. Якщо використовують літературу **будь-якими іншими мовами** окрім англійської, російської та української, студент додає переклад назви українською мовою й зазначає мову наприкінці у скобках.

Приклади:

- Кусано, А. (1999). *Ніхон но сейдзі (Політика Японії)*. Токіо: Бунгей сьондзу (японською мовою).
- Παλαναστασιου, Γ. (2001). *Το γλωσσικό λάθος. Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα (Мовна помилка. Енциклопедичний путівник з мови)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 199-202 (новогрецькою мовою).
- Уашингтон таиду кираа лі уад фі аш-шарк аль-аусат (Вашингтон переглядає ситуацію на Близькому Сході) (01.08.1997). *Аль-уатан аль-арабій*, 4-5 (арабською мовою).
- Хосні, М. (1999). *Миср уа аль-муфадат аль-фалястинійя аль-ісраїлійя (Єгипет та палестинсько-ізраїльське врегулювання)*. Берут: Муассаса дірасат аль-фалястинійя (арабською мовою).
- Guzel, C. (Ed.). (2002). *Turkler (Турки)*. Cilt 1. Ankara: Yeni Türkiye Yayinlari (турецькою мовою).
- Oran, B. (Ed.). (2002). *Turk dis politikasi (Зовнішня політика Туреччини)*. Cilt 1. Istanbul: Pletisim Yayinlary (турецькою мовою).

Додатки

Додатки до магістерської роботи вміщують у кінці, після «Списку посилань». Це можуть бути ілюстрації, карти, графіки, таблиці, діаграми, списки, документи, що автор вперше вводить до наукового обігу і

таке інше. Вважаємо за потрібне надавати як додатки всі основні документи, що студент вилучає з Інтернету.

Кожний додаток обов'язково повинен мати вказівку на джерело, з якого автор отримав дані відомості.

Усі додатки повинні мати порядкову нумерацію та назви, що відповідають їхньому змісту. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію основного тексту роботи.

Обсяг додатків не враховується при визначенні обсягу студентського наукового проєкту.

ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Текст роботи повинен бути набраний на комп'ютері 14 шрифтом Times New Roman через 1,5 інтервали.

Аркуші треба переплести у тверду палітурку.

Береги аркушу зверху та знизу повинні мати 2 см, ліворуч – 3,5 см, праворуч – 1,5 см.

Всі сторінки роботи (крім титульного аркушу що фактично є сторінкою 1, але сама цифра 1 не проставляється), повинні мати нумерацію, яку проставляють у верхньому правому куті кожної сторінки.

Таким чином нумерація проставляється з цифри 2 на другій сторінці. Другу сторінку в роботі займає «Зміст», в якому зазначаються складові частини роботи: вступ, розділи з номерами та назвами, висновки, список посилань, список скорочень з зазначенням сторінок розташування. Наприкінці – нумеровані додатки.

Всі назви складових частин роботи вносять до тексту праці, а не пишуть на окремих аркушах. Вступ, розділи, висновки, список посилань розпочинають з нової сторінки. Назви складових частин роботи друкують великими літерами по центру першого рядка аркушу, крапку після назви не ставлять.

Магістерську роботу на останній сторінці підписують автор та його науковий керівник, завідувач кафедри пише резолюцію про допуск роботи до захисту на титульному аркуші роботи.

ДОДАТКИ

Додаток 1
Зразок оформлення Змісту

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження	9
Розділ 2. Міжнародні відносини 90-х рр. ХХ ст.	34
Розділ 2. Міжнародні відносини на початку ХХІ ст.	59
Висновки	84
Список посилань	88
Список скорочень	95
Додаток 1	96
Додаток 2	97
Додаток 3	98

Додаток 2
Зразок оформлення Списку посилань

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

1. Балашова, Є. (2014). Стратегічні дослідження. В А. Сухоруков (Ред.), *Пріоритети інвестиційного забезпечення*, 5-9. Київ: Наукова думка.
2. Брусиловска, О., & Задорожня, А. (2008). Конфліктите в Косово и Ирак в контекста на международните отношения. *Международни отношения* (София, България), 3, 53-72 (болг. мовою).
3. Дахно, І. (2014). *Право інтелектуальної власності*. Київ: ЦУЛ. Взято з http://culonline.com.ua/full/959pravo-intelect-vlasn_dahnopdf.html.
4. Інститут світової економіки та міжнародних відносин. (2012). *Держава в економіці Японії*. Київ: Наука.
5. Кусано, А. (1999). *Ніхон но сейдзі (Політика Японії)*. Токіо: Бунгей сьондзу (япон. мовою).

6. Лиховид, І. (2016, Січень 15). Медичний прорив. *День*, 2-3. Взято з <http://www.day.kiev.ua/ru/article/denukrainy/medicinskiy-proryv>.
7. Олійник, Б. (2006). Переклади. Публіцистика. В Д. Павличко (Ред.), *Вибрані твори*. Т. 2, 60-61. Київ: Українська енциклопедія.
8. Олійник, Б., & Шевчук, С. (Ред.). (2006). *Вибрані твори*. Т. 1-2. Київ: Українська енциклопедія.
9. Παπαναστασίου, Γ. (2001). *Το γλωσσικό λάθος. Ευκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα (Мовна помилка. Енциклопедичний путівник з мови)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (новогрецькою мовою).
10. Про Національну поліцію. № 580-VIII § розд. II ст. 6. (2015).
11. Прусова, В. Г., Прихач, О. С., Довгань, К. Л., Остапенко, Г. Г., Бойко, С. О., Поліщук, О. О. Бондар, Г. Р. (2004). *Математика*. Київ: Освіта.
12. Роїк, М. (2014). Сучасний стан реєстрації представників роду *Salix*. *Біоенергетика*, 1(5), 21-23.
13. Саленко, О. (2001). *Наукові основи високоефективного гідрорізання*. (Дис. канд. техн. наук). Національний Технічний Університет України «Київський Політехнічний Інститут», Київ.
14. Тимошик, М. В. (2004). *Видавнича справа та редагування*. Київ: Ін Юре.
15. Уашингтон таиду кираа лі уад фі аш-шарк аль-аусат (Вашингтон переглядає ситуацію на Близькому Сході) (01.08.1997). *Аль-уатан аль-арабій*, 4-5 (араб. мовою).
16. Українська мова. (2009). Київ: НТУУ «КПІ».
17. Фіголь, Н. (Ред.). (2009). *Українська література*. Київ: НТУУ «КПІ».
18. Хосні, М. (1999). *Миср уа аль-муфадат аль-фалястинійя аль-ісраїлійя (Єгипет та палестинсько-ізраїльське врегулювання)*. Берут: Муассаса дірасат аль-фалястинійя (араб. мовою).
19. Шульгін, В., Слободяник М., & Павленко В. (2014). *Хімія*. Харків: Фоліо.
20. Ali, A. H. (2010, April 27). 'South Park' and the informal Fatwa. *Wall Street Journal*, A17.
21. Benjamin, A. C. (1960). The ethics of scholarship: A discussion of

- problems that arise in its application. *Journal of Higher Education*, 31(9), 471-480.
22. Bragg, S. M. (2010). *Wiley revenue recognition: Rules and scenarios* (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
  23. Farrell, S. E. (2009). Art. In D. Simmons (Ed.), *New critical essays on Kurt Vonnegut*, 91-102. New York, NY: Palgrave Macmillan.
  24. Grosman, D. (2009). Writing in the dark. In T. Morrison (Ed.), *Burn this book*, 22-32. New York, NY: HarperCollins Publishers.
  25. Guzel, C. (Ed.). (2002). *Turkler (Турку)*. Cilt 1. Ankara: Yeni Turkiye Yayinlari (турецькою мовою).
  26. Hsueh, C. (2010). Weblog-based electronic portfolios. *Educational Technology Research*, 58(2), 11-27. doi:10.1007/s11423-008-9098-1.
  27. Hubbard, R. G., Koehn, M. F., Omstein, S. I., Audenrode, M. V., & Royer, J. (2010). *The mutual fund industry: Competition and investor welfare*. New York, NY: Columbia University Press.
  28. Ingwersen, P. (1992). *Information retrieval interaction*. Retrieved from <http://www.db.dk/pi/iri>.
  29. Itzkoff, D. (2010, March 31). A touch for funny bones and earlobes. *New York Times*, C1. Retrieved from www.nytimes.com.
  30. McNamara, R. H. (Ed.). (2008). *Homelessness in America*. Westport, CT: Praeger Publishers.
  31. Milton, J. (1847). *The prose works of John Milton*. Vol. 1-2. Philadelphia, PA: John W. Moore.
  32. Musés, C. A. (Ed.). (1961). *Esoteric teachings of the Tibetan Tantra*. Retrieved from <http://www.sacredtexts.com>.
  33. Mylott, E. (2009). *To flatten her sphere to a circle, mount it and take to the road: The bicycle*. (Master's thesis). University at Albany, State University of New York, Albany.
  34. Niehuis, S. (2008). Dating. In J. T. Sears (Ed.), *The Greenwood encyclopedia of love*. Vol. 6, 57-60. Westport, CT: Greenwood.
  35. Ophir, A., Givoni, M., & Hanafi, S. (Eds.). (2009). *The power of inclusive exclusion*. New York, NY: Zone.
  36. Oran, B. (Ed.). (2002). *Turk dis politikasi (Зовнішня політика Туреч-*

- чини). Cilt 1. Istanbul: İletişim Yayınları (турецькою мовою).
37. Peace Corps. (2006). *A life inspired*. Washington, DC: Author.
  38. Twenty-four hours a day. (2010). Miami, FL: BN Publishing.
  39. U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation. (2009). *The FBI story*. Washington, DC: GPO.
  40. Zinn, H., Konopacki, M., Buhle, P., Watkins, J. E., Mills, S., Mullins, J. W. ... Komisar, R. (2008). *A people's history of American empire: A graphic adaptation*. New York, NY: Metropolitan Books.

Навчальне видання

Ольга Іллівна Брусилівська

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**щодо підготовки та оформлення дипломних робіт
здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр»
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»**

Підписано до друку 15.10.2021.
Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 1,62.
Наклад 100 прим. Зам. № 2110-06.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com